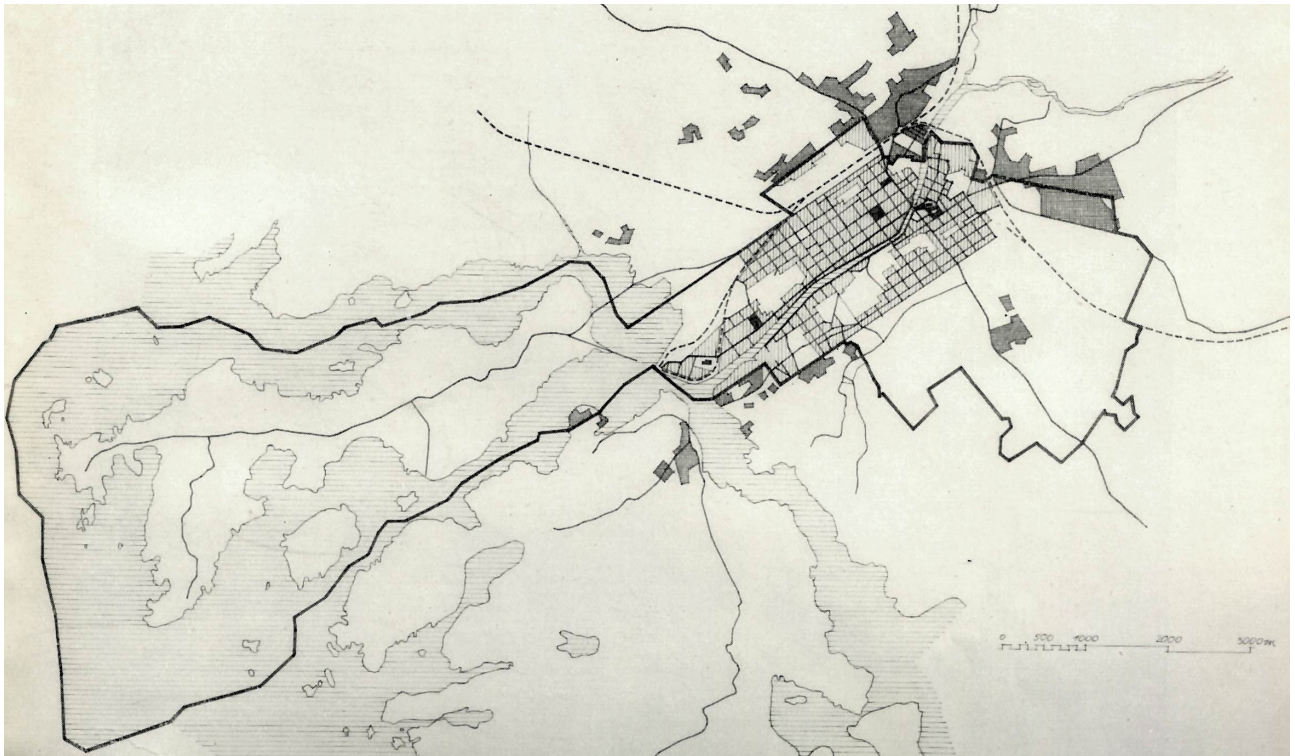

Turun ja sen ympäristön asuinalueet. Kuvälähde: Olavi Laisaari, Turun yleiskaava ja kaupungin kehittämisohjelma 1952.

Olavi Laisaari, autokaupungin puolestapuhuja

Aura Vilkuna

Olavi Laisaari (1907–1983) oli yleiskaavoituksen kehittäjä ja 1950–60-luvun kaupunkimuutosten suunnannäyttäjänä funktionalisti ja äärirationaalisen suunnitteluideologian kannattaja. Hän kehitti kaavoituksen perusteita: kaavoitusta varten tehtäviä analyysyjä, tutkimuksia, kasvutavoitteita ja -ennusteita. Laisaari oli liikennesuunnitteluun perehtynyt tutkija ja tilastotieteilijä, jonka kaavoissa korostuivat tehokkuus, avara ja avoin kaupunkirakenne ja sujuva yksityisautoliikenne. Laisaaren työn vaikutuksesta suljetun korttelirakenteen sijasta toteutettiin avointa korttelirakennetta, jossa korkeat lamelli- ja pistemäiset asuinkerrostalot on vedetty irti katulinjasta, tiet ovat leveitä ja paikoitusalueita on riittävästi.

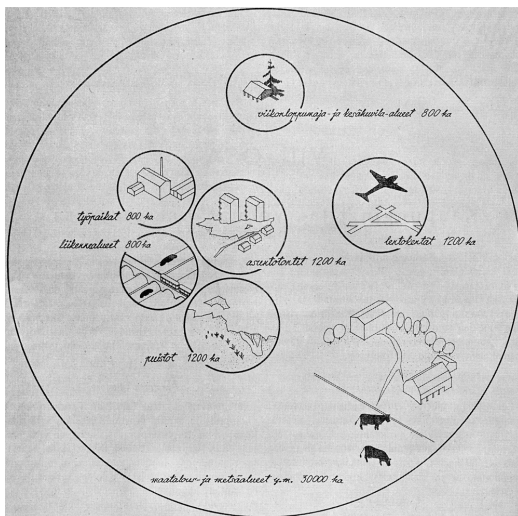
Laisaari valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1934, tekniikan lisensiaatiksi 1962 ja tohtoriksi 1969. Hän toimi Otto-livari Meurmanin seuraajana Viipurin asemakaava-arkkitehtina 1930–1940-luvuilla. Viipurista Laisaari siirtyi kaupungin asemakaava-arkkitehdiksi Lahteen (1945–1948) ja sieltä Turkuun (1948–1960). Virassaan Turussa hän johti muun muassa Lounais-Suomen seutukaavan laadintaa. Laisaari toimi vielä Lahden kaupungin asemakaavapäällikkönä (1965–1970), minkä jälkeen siirtyi eläkkeelle ja vapaaksi tutkijaksi. Virkatyön rinnalla hän piti omaa arkkitehtitoimistoa ja laati kaavasuunnitelmia useille kaupungeille ja kauppaloille erityisesti 1950-luvun aikana.

Kaavoittajana Lahdessa ja Turussa

Lahdessa Laisaari laati ensimmäisen yleiskaavan, jossa korostuivat erityisesti avoimempi kaupunkirakenne, liikennejärjestelyt sekä puistot ja virkistysalueet. Kaava valmistui nopeassa aikataulussa, ja vaikka sen laadinta perustui tutkimustietoon ja kasvuennusteisiin, se osoittautui jo hyväksymisensä jälkeen 1947 kaupungin kasvutarpeisiin nähden sopimattomaksi.

Vuonna 1966, toimiessaan Lahden asemakaavapäällikkönä, Laisaari laati yleiskaavaa täydentävän peruskaavion, jonka tarkoituksena oli huomioida Lahden asukasmäärien kasvu erityisesti lähi-ösuunnitelmin. Vanhan keskustan liikenteellisen tukkeutumisen estämiseksi suunniteltiin uusia aluekeskuksia.

Turun kaupungin asemakaava-arkkitehtina valmistuivat Turun yleiskaava ja kaupungin kehittämisohjelma 1952. Liike-elämä keskitettiin keskustaan, julkiset rakennukset keskustan ympärille, asutus taajamiin ja teollisuus omille määritellyille alueilleen. Laisaaren Lahdessa kehittämä ”tytär-kaupunki”-periaate näkyi Turun suunnitelmassa: asutusta suunnattiin vanhan keskustan ulkopuoliin, autoliikenteellä sujuvasti tavoitettaviin keskittymiin. Turun yleiskaavassa korostuikin liikenteen ja sen tulevaisuuden kasvun merkitys. Laisaari esitti ahtaana pitämänsä ruutukaavakeskustan teiden leventämistä autoystävällisemmiksi ja kehitti näin kaupunkia ”tehokkaammaksi”. Laisaari laati 1956 asemakaavan muutosehdotuksen, jota ei kuitenkaan vahvistettu.

Turun kokonaisaluetarve: arviossa kaupungin pinta-ala kolminkertaistuisi alueliitosten myötä.
Kuvälähde: Olavi Laisaari, Turun yleiskaava ja kaupungin kehittämisohjelma 1952.

Tehokasta kaupunkisuunnittelua

Viipurin, Turun ja Lahden kaavoitus luetaan Laisaaren keskeisiksi töiksi. Näiden lisäksi hän suunnitteli useita kauppaloitten yleiskaavoja, kuten Seinäjoen, Heinolan, Porin, Rauman, Salon ja Hyvinkään. Lisäksi hän muun muassa kaavoitti Hyvinkään asuma-alueille omat liikekeskukset ja julkiset rakennukset. Laisaari laati Lohjan keskustan asemakaavamuutoksen 1956 ja Poriin 1959 hyväksytyn yleiskaavan. Hänen suunnitelmilleen oli tyypillistä autoliikenteen edellytysten kehittäminen ja tehokkuuden ja joustavuuden suosiminen.

Kaavatöiden ohella Laisaari oli tutkija ja kirjoitti artikkeleita alan lehtiin. Hänen kirjansa Tehokas kaupunki = The Smooth-running Town (1962) ajatukset jalostuivat 1967 julkaistussa Liikekeskusten liikenteellinen slummiutuminen ja kaupunkiyksikköjen jakaantumisteoria -teoksessa ja siitä jatkettuna väitöskirjassa Liikekeskusten tukkeutumisesta ja kaupunkiyksikköjen jakautumistarpeesta (1969).

Valikoitu kaavatöiden luettelo

- Kotkan Hovinsaaren asemakaavakilpailu 1946 (lunastus).
- Lahden yleiskaava ja kaupungin kehittämisohjelma 1947.
- Heinolan Tammolan, Asemantauksen ja Sahanniemen asemakaavat 1948.
- Heinolan Supin, Harjun ja Rainion asemakaavat 1949.
- Helsingin keskiosien asemakaavakilpailuehdotus yhdessä Eero E. Böökin kanssa 1949 (lunastus).

- Rauman yleiskaava yhdessä V. O. Niemisen kanssa 1950-luku.
- Turun yleiskaava ja kaupungin kehittämisohjelma 1951.
- Salon yleiskaava ja kaupungin kehittämisohjelma 1952–53.
- Hyvinkään yleiskaava 1953.
- Lohjan yleiskaavan valmistelu [1] 1953.
- Porin yleiskaava 1955–59.
- Lohjan keskustan asemakaavamuutos 1956.
- Seinäjoen yleiskaava 1951–57.
- Heinolan Niemelän, Laukkamäen, Juornatjoen, Pyhätön, Aapelinpellon, Kaakonlammen ja Veljeskylän asemakaavat 1958.
- Heinolan Jyrängön asemakaava 1969.
- Lahden ympäristön yleiskaavan peruskaavio 1966.

Arkkitehdin itsensä laatimaa, koko uran kattavaa työluetteloa ei ole ollut käytettävissä tämän työn pohjana, vaan tiedot on koottu eri lähteistä.

Kirjoittaja

Filosofian maisteri Aura Vilkuna toimi tekstiä kirjoittaessaan tutkimusharjoittelijana Arkkitehtuurimuseossa. Sen jälkeen hän on työskennellyt mm. kokoelma-amanuenssina Espoon modernin taiteen museo EMMassa.

Artikkeli on julkaistu 2019.

Lähteet

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Bergström, Lea. 1994. *Unelma kaupungista: Suunnittelua ja rakentamista Hyvinkäällä*. Toim. Lea Bergström, Heli Javanainen ja Raisa Laurila-Hakulinen. Hyvinkää: Hyvinkään taidemuseon julkaisuja 9.

Kyttä, Annikki. 1977. Kunta ja hallinto. *Seinäjoen historia II: 1930–1970*. Annikki Kyttä ja Tenho Takalo. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki.

Meurman, Otto-livari. 1976. *Viipurin arkkitehdit*. Helsinki: Viipurin suomalaisen kirjallisuusseuran toimitteita 2.

Niskanen, Riitta. 2010. Ja Jumala loi kaupungin: Kaavoittaja Olavi Laisaari ja modernismin opit. *Museoviraston rakennushistorian osaston aikakauskirja* 3. Helsinki: Museovirasto.

Niskanen, Riitta 2012. *Selvitys Lahden sodanjälkeisestä rakennusperinnöstä*. Lahti: Lahden historiallisen museon julkaisuja.

Tuomi, Timo. 1992. Lahden kaupunkikuvan ja arkkitehtuurin kehityspiirteitä. *Lahden kaupungin historia* 2. Lahti: Lahden kaupunki.

Tuomi, Timo. 2005. Kaupunkikuvan muutokset: *Suomalaisten kaupunkikeskustojen suunnittelun tavoitteiden ja todellisuuden kohtaamisesta toisen maailmansodan lopusta 1960-luvun puoleenväliin*. Helsinki: SKS.

Uusitalo, Sinikka 1982. *Turun kaupungin historia 1918–1970*. Turku: Turun kaupunki.